בסוד שיח

"המורכבות הגדולה שאיפיינה את דרכו של אבא זצ"ל"

בכתב העת התורני "צהר" (עורך – הרב עזריאל אריאל) העומד לצאת לאור בעוד כשבועיים (גליון ב') – מפרסם סגן ראש ישיבת בני"ע כפר הראיה, הרב פתחיה נריה, מאמר רב היקף ומרתק ביותר, תחת הכותרת: "בר לרגלי דבורך". במאמר מר זה משרטט הרב פתחיה נריה "קווים להערת המחבר הדגול של שאביו, הרב מ.צ. נריה זצ"ל". במאמר הוא משיב, כמובן, ליחזקאל בדיעקב שהציג את אבי ישיבות בני"ע, הרב נריה, כבעל השקפת עולם תרדיה בנסתר מצד האמת הפנימית שלו, תוך שהוא כיסה סדוקה בנגלה, כדי למשוך אליו את הנוער הציוני-דתי.

הנה קטעים מהמאמר הזה שוודאי, כבראה, לקראת יום הד כרון של הרב מ.צ. נריה זצ"ל.

"...מעמה זו ושל יחזקאל – ש.ג.) נובעת מהבנות חלקיות ומצומצמות מזד, ומארזך, הסקת מסקנות פרשניות נרחבות רב תחומיות, מאמירות בעל־פה, שנאמרו בהקשרים נקודתיים מאוד.

"שפע אדיר של דברים נצרנו, חוברו ונמסרו בתורה שבכתב ובעל־פה על־ידי אבא. דברים אלו מהווים את המקור המושלם להכרת עמדתו וציפייתו, הדבקות ויחסו אל תנועת "בני־עקיבא" ורעיון "תורה ועבודה". תקנון התנועה, המגי נה שירותה, מגבלותיה ונוסח תפילתה, עשרות מאמרים בע לון והנהגה "ודעים" (שנוסד ונערך על־ידי בשנותיו הראשונות) ועוד מאות פרסומים בנושאים תודניים ותנוע תיים – בכל אלו נכתבו ונאמרו ושודרו דברים ברורים, המ בואים אל היותו ממתווי דרכה של התנועה ביחסה לתורה, לעם ולארץ, עֵרכה הדתי של מדינת ישראל, ערך ההשתל בות בכלליל מערכותיה של מדינת־ישראל, יחס אל השרות בצה"ל ושילוב לימוד התורה עם השרות הצבאי ועוד ועוד.

"אמות הסלים שכתו את תורתו במשך עשרות שנים ולאורה הם הולכים כל חייהם. על־כן, טעות תהיה בידי מי שמבקש להיחלות בציטוטים מקומיים וחלקיים של הדברים שבכתב, ויותר מכך בהעלאת קטעי דברים שבעל־פה מן הדי כרון, לעומת כל המכלול.

"...האם יעלה על הדעת לומר כי אורה חיים של תורה – בלא עבודה ובלא מדינה, בלא צבא ובלא מדע, בלא כלכלה ובלא רפואה, תורה של השכת גלות בלא אורות הגאולה – זהו הלכתחילה של הרב נריה?!

"...אין שום ראיה והוכחה מאמיתיותו של אבא זצ"ל על הנחות מקיפה, רבתחומית, עם רעותיהם של החוזרא"ש ושל ההולכים בדרכו.

"...דעתו של אבא־היתה כי הדרך האידיאלית לחינוך הנר עה לקראת חיים שלמים – חיי עם ישראל, בארץ ישראל על פי תורת־ישראל – היא עליידי לימוד תורה בישיבה. לכתחי לה, בישיבה, ראוי ללמוד תורה כפי שהיה מקובל במסורת הר שיטות – בלא שיתוף מקצועות נוספים ובלי יצירה לפעילויות המסיחות את הדעת מתנועת נעוּר, רק במידת הצורך והכרח לבחור לשם חיזוק הארזי או חיזוק חבריו... אלו אשר יימצאו מוכשרים להמשך התגלות תורנית ויזמו את השידרה הרוחני של עם־ישראל – קדושים יאמר להם.

"... בעניין החברה המעורבת היתה דעתו ברורה וקבעית מראשית כניסתו לפעילות בבני־עקיבא. ועיין בספר בישרה הראי"ה, בפרק "על יחס מרן הרב זצ"ל לבני עקיבא".

לכתחילה רצוי שהפעילות תהיה נפרדת במידת האפשר. ברורות האזורזים וחלחלה המתירנות בנושאי צניעות גם למתנגו. מתחייבת מכך תוכנה גדולה יותר להקמת את הפר תח האישי הערכי לקראת בנניין בית ישראל. בגיל הנעורים היציריות נוטה בלבבות כאש בנעורות, עליכן יש צורך מיר וד, לשמר את האיפוי המחדד של המפגשים בין המינים.

"כל מי שאינו מדחיק תופעות ומודע לבעיות והקשיים הקיימים בתחום הזה, מרגיש בבירור ומועל לתיקונה בכל מקום חמן, בערינות הראויה לנושא רגיש זה.

"עליכן, במידת האפשר, ראוי להשתדל לפעול בנפרד, בלא לפגוע בערך הגדול והכוללי של הפעילות בבני־עקיבא ותרומתה לחיזוק הנפשות הצעירות בהכשרתן לחיי תורה ועבודה.

"...בפרשנות רחבה, משמש המושג "בדיעבד" כ"שם תואר" על מצב שאינו כפי שאמנם וראוי היה שיהיה מלכתי חילה. עליידי פעילה־תוהליך שלא היה ראוי־בכון־בזידון, נר צרה מצֶאנה. הגענו אל מצב שכביכול הוא נתון בידינו, ביכולתנו לשנותו. נוצר מצב שאמנם היה מן הראוי למנוע את היווצרותו, אבל כיוון והו מצב נתון ומתבשר המחייב לקבוע איך פועלים בהוויה הקיומית שנוצרה. התבשלו תב שיל בשבת, האם מותר לאוכלו? והבשיל קיים, מה ייעשה אותו הלוא בזריקת אוכלין מתם, יש איסור "בל תשחית"?

"...בדלותו של אבא באה לידי ביטוי באמירה: "יהודי של "דיעבד" אני". מצד אחד הכרת החזון השלם, ומאידך, הכרה מושו רו הנוחות המתמדת מהעדר השלמות. ומאידך, הכרה מלאה בצדקת הפעילה בדרך המתפתלת בסבך המציאות המורכבת, מתוך אמונה וביטחון.

"...יש אנשים שה"בדיעבד" הגדול ביותר שלהם, עדיף מה"לכתחילה" הגדול ביותר של אחרים. יש אנשים שמה"דיי עבד" הגדול שלהם נבנה ציבור ציוני־דתי־תורני גדול ונפלא. ציבור שהשפיעה על התרחשות עם־ישראל בארץ־ישראל עלי פי תורת ישראל רבה והלכות למובה ולברכה."

לימוד תורה בעזרת נשים

הרב פתחיה נריה מספר במאמרו "כשנגזר ברוסיה שלא ללמוד תורה, יצאו ממנה תלמידי ישיבה הרב ישראלי, הרב שלומון והרב שרמיזצ'ל) עסופים בסדרי נים לבנים, בשלג בחשכת הלילה, בידיעה ראיה שאם יוזנו [ב]סדרי שומרי הגבול יידו ממקום ייעלמו לעד בשלג חכבד.

"אבא זצ"ל בעצותו למד בישיבה קטנה שהייתה בעזרת הנשים של בית הכנסת "שואבי המים" במינסק. ידע המלמד, הגאון הצדיק, הרב יהושע צימבליסט זצ"ל, וידעו התלמידים, כי אם ייתפסו בלימודם הם צפויים להישלח לעבודת השלג בסיביר. כ־20 מליון אסירים להישלח לעבודת השלג בסיביר. כ־20 מליון רוסים, שלא ציותו להוראות השלטון הקומוניסטי, נהי רגו וקמאו שם למוות. ידעו שואבי ישראל בכל הדורות מה הן בתי המדרשות והישיבות לעם־ישראל ונישו לפ נוע בהם בכל דרך וגזירה אפשרית. לעומתם ידעה האימה לזרותיה לשמור על בית המדרש והישיבה בכל בבת עינה.

"...הישיבות הן סכי השמן המהור, התלומים בזתית מם של הבהנים הגדולים המשמשים בהיכלו הקודש של רעת־תורה. מהן מזדלקת אש קודש של נרות התי מיד, המאירים את דרכו והליכותיו של עם־ישראל בכל המקומות, והמסבים והמצבים. "בר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי."

זאבים ולא מן האגדות

את שני הסיפורים המובאים כאן, סיפר הצדיק המסובל הירושלמי, רבי עקי־בא רבינוביץ שליט"א ולא ראיתים בסיפורת החסידית הכתובה.

"...נכך הוא בכל הניסים שעושה הקב"ה לכל ערט ועדט מישראל וכל הנסים הנפלאות שעוראנו הצדיקים – כל זה מראה את כחזה של האמונה, והאדם צריך לחזקתוק ולא להתיאוש, על אף כל הקשיים והצער שהוא עובר – לדעת כי "רבה אמונתך".

ובלע"ד למוסיף בזה, כי משנ"כ (סוכה ג, כב) "ושמים לבקרים רבה אמונתך" – הרא לפי רוב האמונה והבטחון של "ושמים לבקרים" היא לפי "רבה אמונתך". חה כוחם של הצדיקים, שראו אבלם נסים ונפלאות – רק מכוח כח האמונה הד וקה שלהם.

שמעתי מפי יהודי וקן מעשה שאירע למכה סבו נסע אל הצדיק הראשון משנ פגשם זי"ע (סביבי של האמצע"ד המסמן בביה"ח נחלת יצחק) לאחתו סב לא היו לי רים, והנה הלפו שש עשרה שנה. מאז נישואיו וסרם נפקד בפרי בטן. כעבור שש עשרה שנה, ובשיחו לו הצדיק משטשפטם בן – וכך הוה, לשנה נולד לו בן, והשמ חה היתה רבה עד מאד. כשגדל הילד וגדל, והלישו הוריט לקחת את בנם ולל סוע עימו אל הצדיק להודות לו על הנס שנעשה להם, ולבקשו שיברך את הילד. עמדו ונסעו. הרבה היה בחדרך. והלישו הוריט את בנם הקטן במלבושים חמים, ה סעו במחלת השלג. בהיותם בדרך, לא הבחינו שהילד נפל מעל המוחלת. רק לאחר כבות דרך אוכחה, שמן לב לכך שהילד אינגו – ומיד נפל עליהם פחד גדול: הילד קטן לבני בשלג הקפוא. חזרו לחתאכים לחפשו, ובדרוך הבחינו בסמוך־נקר רות שחורות. לפתע, סילוט הסוסים לזוז ממקומם. עד שהצליחו להבחין כי שני תקרטו. כשהתקרבו הזאבים, הבחינו שאכן זאבים. עומדים ליד הילד הקטן – ומיד כשהבחינו בהם, החלו לכך שהילד אינגו – ומיד נפל עליהם פחד גדול: ילד כשהזאבים כרחו להם הזאבים כשם. הרימו את בנם על כתפים, ובריקודו – לחזרה שהוא בריא ושלם – והנה לתרהמתם גילו שהילד מזיע מרוב חום. והתברר, שהזאב רות שחורות. לפתע, סילוט הסוסים לזוז ממקומם. עד שהצליחו להבחין כי שני תקרטו. כשהתקרבו הזאבים, הבחינו שאכן זאבים. עומדים ליד הילד הקטן – ומיד כשהבחינו בהם, החלו לכך שהילד אינגו – ומיד נפל עליהם פחד גדול: ילד כבות דרך אוכחה, שמן לב לכך שהילד אינגו – ומיד נפל עליהם פחד גדול: ילד קטן לבני בשלג הקפוא. חזרו להחאכים לאחתו, ובדרוך הבחינו בסמוך־נקר סוע עימו אל הצדיק להודות לו על הנס שנעשה להם, ולבקשו שיברך את הילד. עמדו ונסעו. הרבה היה בחדרך. והלישו הוריט את בנם הקטן במלבושים חמים, ה סעו במחלת השלג. בהיותם בדרך, לא הבחינו שהילד נפל מעל המוחלת. רק לאחר שהזאבים כרחו להם הזאבים כשם. הרימו את בנם על כתפים, ובריקודו – לחזרה שהוא בריא ושלם – והנה לתרהמתם גילו שהילד מזיע מרוב חום. והתברר, שהזאב רות שחורות. לפתע, סילוט הסוסים לזוז ממקומם. עד שהצליחו להבחין כי שני תקרטו. כשהתקרבו הזאבים, הבחינו שאכן זאבים. עומדים ליד הילד הקטן – ומיד

תקרטו. כשהתקרבו הזאבים, הבחינו שאכן זאבים. עומדים ליד הילד הקטן – ומיד כשהבחינו בהם, החלו לכך שהילד אינגו – ומיד נפל עליהם פחד גדול: ילד כבות דרך אוכחה, שמן לב לכך שהילד אינגו – ומיד נפל עליהם פחד גדול: ילד קטן לבני בשלג הקפוא. חזרו להחאכים לאחתו, ובדרוך הבחינו בסמוך־נקר סוע עימו אל הצדיק להודות לו על הנס שנעשה להם, ולבקשו שיברך את הילד. עמדו ונסעו. הרבה היה בחדרך. והלישו הוריט את בנם הקטן במלבושים חמים, ה סעו במחלת השלג. בהיותם בדרך, לא הבחינו שהילד נפל מעל המוחלת. רק לאחר שהזאבים כרחו להם הזאבים כשם. הרימו את בנם על כתפים, ובריקודו – לחזרה שהוא בריא ושלם – והנה לתרהמתם גילו שהילד מזיע מרוב חום. והתברר, שהזאב רות שחורות. לפתע, סילוט הסוסים לזוז ממקומם. עד שהצליחו להבחין כי שני תקרטו. כשהתקרבו הזאבים, הבחינו שאכן זאבים. עומדים ליד הילד הקטן – ומיד

נם השמן

"ביום י"ד בכסלו חל יום הילולת הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע. את המעשה הבא שמעתי מפי יהודי שהיה בשעת מעשה.

בשנת תרס"ו (או תרס"ז) היה אותו יהודי בטשורטקוב בל"ג בעומר, שם חיל קו לחזיק, והצדיק מטשורטקוב אמר: אספר לכם סיפור מרבי שמעון, אשר חיי תי נוכח בו. תמהו הכל – והביאר "ספר הרכי סיפור מרבי שמעון, שהוא היה נוכח בזת פתח הצדיק וסיפר:

היה אצלי יהודי אשר בנו – בבן שש או שבע – קיבל שיתוק ר"ל. לא היה זה סתם שיתוק, אלא כל מערכות גופו הפסיקו לתפקיד: לא שמע ולא ראה, וכל גופו חדל מלפעול ר"ל. מיהר אותו אב לכל סוגי הרופאים, וכולם אמרו לו שאין מה לעשות. היה האב בצער אדום ונורא, וכצר לו פנה אל הצדיק רבי ישראל מטשורטקוב ותינה לפניו את צרתו. אמר לו הצדיק: מה אוכל לעשות אולי שהשקוב תפנה לפניו את צרתו. אמר לו הצדיק: מה אוכל לעשות אולי שהשקוב תפנה לפניו את צרתו. אמר לו הצדיק: מה אוכל לעשות אולי להתפלל עבורך? והשיב הצדיק: אולי כדאי לך ללכת לרופא פלוני ונתן לו את כתובתו, שמא הוא יוכל להשיאך עצה.

אולם, כשולך שמו, אמר גם הרופא הזה שאין מה לעשות. חזר הנוסף אל הצדיק וביקש מרבני שיראה לפעול שתוא לו הישועה. אמר הצדיק: רבי מה אעשה לך? ככה האב בבניות נוראות. בירכו הצדיק, האב הלך לו. כשיבא, והיה עדיין על מדרגות הבית, שלח הצדיק לקרוא לו בחזרה. בבנם האב וסיפר לה: אשתי האומ"ר הקדם מטשורטקוב, קבע את נר התמיד במירון. מני אז, יש נר התמיד במירון (וכל הצדיקים מאז שילמו הון רב עבור הזכות להדליק נר תמיד זה במר רון). יודעי דבר אמרו לי, שלאבי זצ"ל דוד משה מטשורטקוב) היה ניצוץ של רבי שבעתו. לפיכך, נזכרתי שיש לי שאריות מנר התמיד שבמירון – קח לך מן השמן הזה, ומרח את השמן על כל גופו של בנך, ובעזה"ת תהא זו סגולה לרפואה – בזכות רבי שמעון. וכך הוא: מרח האב את השמן על גופו של בנו, ולאחר כמה ימים חל שיפור קל, וכעבור זמן מה החל הילד לשמוע ולדבר, ולתפקד בכל אר בריו כאחר האדם, מלש כבריאה הראשה. לפיכך אמר אותו צדיק שהוא ראה את רבי שמעון, ואת הנס אשר תולל.

ואף אותו יהודי ששמעתי מעשה זה מפיו – בהיותו ילד קטן כבן שלוש או ארבע – היה משוחק קצת ולא היה מסוגל להלך בקיפות קטנה, אלא היה מהלך על ארבע. גדול היה בערם של החודים. בראותם שהילד הלך וגדל, אולם זחל על ארבע, מה גם שהם הבחינו שהגדלים הולכות ומתעקמות. אמרה האשה לב עלה: ראה נא, כל בך הרבה יהודים וכמים להיוושע אצל הרבי – מה לך יושב בבית – קום וסע אל הרבי שיפעל ישועה למענגו. את האיש את מיטלטלי ונסע (בימים ההם הנסיעה היתה ארוכה ומסובכת, ואתפ"ב נסע). הרבה היה לפני כמאה שנה – בליל שבי – וכשהגיע, אמרו לו: תוכל להיכנס אל הרבי בשבת וחצי בע רב. נכנס האיש וסיפר לצדיק את צרתו – הילד מהלך על ארבע ואינו יכול לעֵ מוד עַל רגליו. מיד ביקשו הצדיק והתפלל עבור הילד. בזריזה בעת הזורא קם הילד ממטתו – האם היתה או במטבח והביאה את צרכי השבת – והנה לגודל תרהמתה ראתה האם את בנה קם ונעמד על שתי רגליו כאחד האדם. כשראתה זאת, הבי נה האשה שהעניינים מתחילים להסתדר – וחזר התפלוחה מיזרה לקרוא לש כנים שיבואו לראות את גודל הנס שאירע. רצו כולם לראות את רייס – ומאז הזל הילד להלך על רגליו, בריא ושלם.

יש להתפלל, אמרו, שכוכבות הצדיקים תהיינה לכל אחד כל הישועות שהוא צריך, וה' יעזור שיתבטלו כל הקשיים והתלאות השפעות טובות ושתהא הישר עה בקיבוץ.

עורכת המוסף: נעמי גולן